

HOTĂRÂREA CURȚII
DIN 27 FEBRUARIE 1980*

**Comisia Comunităților Europene
împotriva Republicii Franceze**

„Regimul fiscal al rachiurilor”

Cauza 168/78

În cauza 168/78

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de către consilierul său juridic, domnul Jean-Claude Séché, în calitate de agent, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul consilierului său juridic, domnul Mario Cervino, bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

reclamantă,

împotriva

Republica Franceză, reprezentată de către domnul Noël Museux, director adjunct în cadrul Direcției Afaceri Juridice a Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent și domnul Pierre Péré, secretar pentru afaceri externe la Direcția Afaceri Juridice, în calitate de agent adjunct, cu domiciliul ales în Luxemburg la sediul Ambasadei Franței,

pârâtă,

având ca obiect constatarea că, prin aplicarea unui regim de impozitare diferențiată în materie de rachiuri, Republica Franceză nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 95 din Tratatul CEE,

CURTEA,

compusă din domnii H. Kutscher, președinte, A. O’Keeffe și A. Touffait, președinți de cameră, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, Mackenzie Stuart, G. Bosco, T. Koopmans și O. Due, judecători,

avocat general: domnul G. Reischl

grefier: domnul A. Van Houtte

pronunță prezenta

HOTĂRÂRE

* Limba de procedură: franceza.

1 Prin cererea din 7 august 1978, Comisia a introdus, în temeiul articolului 169 din Tratatul CEE, o acțiune care urmărește constatarea faptului că Republica Franceză, prin aplicarea unei impozitări diferențiate în materie de impozitare a anumitor rachiuri, nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 95.

2 Simultan, Comisia a sesizat Curtea cu privire la acțiunile împotriva Regatului Danemarcei și împotriva Republicii Italiene, care vizează probleme de aceeași natură. Cererile presupun, în cele trei cazuri, anumite considerații generale din care rezultă că acțiunile din instanță fac parte dintr-o acțiune de ansamblu, al cărei scop îl reprezintă asigurarea respectării, de către statele în cauză, a angajamentelor impuse de tratatul în materie. Prin urmare, rezultă că este indicat să se clarifice, în prealabil, anumite chestiuni de principiu, comune celor trei cauze, în ceea ce privește interpretarea articolului 95 din perspectiva particularităților pieței rachiurilor.

Cu privire la interpretarea articolului 95

3 În temeiul articolului 95 alineatul (1) „Nici un stat membru nu aplică, direct sau indirect, produselor altor state membre impozite interne de orice natură mai mari decât cele care se aplică, direct sau indirect, produselor naționale similare.”. La alineatul (2), se adaugă că „nici un stat membru nu aplică produselor altor state membre impozite interne de natură să protejeze indirect alte produse.”.

4 În cadrul tratatului, dispozițiile citate reprezintă o completare a dispozițiilor privind eliminarea drepturilor vamale și a taxelor cu efect echivalent. Scopul acestora este de a asigura libera circulație a mărfurilor între statele membre în condiții normale de concurență, prin eliminarea oricărei forme de protecție care poate rezulta din aplicarea unor impozite interne discriminatorii produselor originare din alte state membre. Astfel cum a prezentat în mod corect Comisia, articolul 95 trebuie să garanteze deplina neutralitate a impozitelor interne în ceea ce privește concurența între produsele naționale și produsele importate.

5 Norma de bază în materie o reprezintă alineatul (1) de la articolul 95, care se bazează pe o comparație a sarcinilor fiscale impuse produselor naționale și produselor importate care pot fi clasificate drept „similare”.

Astfel cum a avut ocazia să sublinieze Curtea în Hotărârea sa Hansen & Balle din 10 octombrie 1978 (cauza 148/77, Rec. 1978, p. 1787), această dispoziție trebuie să fie interpretată în mod exhaustiv, astfel încât să permită includerea tuturor procedeele fiscale care aduc atingere tratamentului egal între produsele naționale și produsele importate; prin urmare, este necesar să se interpreteze în mod suficient de flexibil noțiunea de „produse similare”. Curtea a precizat în Hotărârea Rewe din 17 februarie 1976 (cauza 45/75, Rec. 1976, p. 181), că este necesar să se considere drept similare produsele care „prezintă, în ceea ce îi privește pe consumatori, proprietăți analoge sau care răspund aceluiași nevoi”. Prin urmare, domeniul de aplicare al primului paragraf de la articolul 95 trebuie determinat în funcție de un criteriu, nu de identitate riguroasă, ci de analogie și de comparabilitate la utilizare.

6 În plus, alineatul (2) de la articolul 95 are, drept funcție, includerea oricărei forme de protecționism fiscal indirect în cazul produselor care, fără a fi similare în sensul alineatului (1) se găsesc, cu toate acestea, într-un raport de concurență chiar parțială, indirectă sau potențială cu anumite producții ale țării importatoare. Curtea a evidențiat deja anumite aspecte ale acestei dispoziții în Hotărârea sa Fink-Frucht din 4 aprilie 1968 (cauza 27/67, Rec. 1968, p. 327), în care

se precizează că este suficient, pentru punerea în aplicare a celui de-al doilea paragraf al articolului 95, ca produsul importat să se afle în raport de concurență cu producția națională protejată ca urmare a uneia sau mai multor utilizări economice, chiar dacă nu este îndeplinită pe deplin condiția similitudinii cerută de articolul 95 alineatul (1).

7 În timp ce criteriul de apreciere menționat la alineatul (1) constă în compararea sarcinilor fiscale, fie în funcție de rată, de condițiile bazei de calcul sau de alte modalități de aplicare, alineatul (2), ținând seama de dificultatea stabilirii unor comparații suficient de precise între produsele în cauză, se bazează pe un criteriu mai global, și anume caracterul protector al unui sistem de impozite interne.

8 Aplicarea în speță a criteriului similarității, care determină domeniul de aplicare al interdicției de la articolul 95 alineatul (1), a generat divergențe de apreciere între părți. Conform Comisiei, toate tipurile de rachiu, indiferent de materiile prime utilizate pentru fabricarea acestora, prezintă proprietăți analoge și îndeplinesc, în mod esențial, aceleași nevoi ale consumatorilor. Prin urmare, indiferent de caracteristicile specifice ale diferitelor produse care intră în această categorie și indiferent de obiceiurile de consum din diferitele regiuni ale Comunității, rachiurile, ca produse finite, reprezintă, din perspectiva consumatorului, o piață unică și globală. Trebuie reținut faptul că acest concept se traduce în propunerile pe care Comisia le-a prezentat Consiliului în vederea creării unei organizări comune a pieței alcoolului, bazată pe aplicarea unei rate de impozitare unică pentru toate produsele în cauză, în funcție de conținutul lor de alcool pur.

9 Acest concept este contestat de guvernele celor trei state membre pârâte. După părerea acestora, este posibil să se identifice, printre tipurile de rachiu, diferite categorii de produse care se diferențiază, fie în funcție de materiile prime utilizate, fie de caracteristicile tipice ale acestora, fie de obiceiurile de consum observate în diferitele state membre.

10 În această privință, Comisia evidențiază, cu toate acestea, faptul că aprecierea caracteristicilor diferitelor băuturi alcoolice, ca și în cazul obiceiurilor de consum, variază în spațiu și în timp și că astfel de elemente nu pot furniza criterii de apreciere valabile în ceea ce privește Comunitatea, considerată în ansamblul său. În plus, aceasta atrage atenția asupra pericolului de cristalizare a unor astfel de obiceiuri în favoarea clasificărilor fiscale stabilite de state.

11 Aceste argumente presupun următorul punct de vedere al Curții. Aplicarea dispozițiilor articolului 95 în situațiile naționale speciale care fac obiectul unor acțiuni introduse de Comisie trebuie considerată în contextul perspectivei stării generale a pieței băuturilor alcoolice în cadrul Comunității. În această privință, este necesar să se țină seama de trei tipuri de considerații:

a) în primul rând, nu trebuie pierdut din vedere faptul că toate produsele în cauză, indiferent care sunt, de altfel, caracteristicile lor specifice, prezintă trăsături generice comune. Toate reprezintă rezultatul procedurii distilării; toate presupun, ca principal element caracteristic, prezența alcoolului propriu consumului uman la un nivel relativ ridicat de concentrație. Rezultă că în interiorul grupului mai larg al băuturilor alcoolice, rachiurile formează un ansamblu care poate fi identificat, unit prin caracteristici comune;

b) în ciuda acestor caracteristici comune, este posibil să se distingă, în interiorul acestui ansamblu, produse care prezintă caracteristici specifice, mai mult sau mai puțin pronunțate. Acestea rezultă fie din materiile prime utilizate (sub acest raport se pot distinge, în special, alcooluri provenite din vin, fructe, cereale și trestie de zahăr), fie din procedeele de fabricație, fie

din aditivi aromatici. Aceste caracteristici specifice permit definirea efectivă a diferitelor tipuri de rachiuri, astfel încât unele dintre acestea ajung chiar să fie protejate prin denumirile de origine;

c) cu toate acestea, în același timp, nu se poate pierde din vedere prezența, printre rachiuri, pe lângă produse bine definite și cu utilizări relativ precise, a altor produse cu caracteristici mai puțin evidente și cu utilizări mai vaste. Este vorba, pe de o parte, de numeroase produse derivate din alcoolurile numite „neutre”, și anume din alcooluri indiferent de origini, inclusiv alcooluri din melasă și cartofi; aceste produse își datorează individualitatea numai unor aditivi aromatici, cu gust mai mult sau mai puțin pronunțat. Pe de altă parte, este necesar să se atragă atenția asupra prezenței, printre rachiuri, a unor produse care pot fi consumate sub diferite forme, fie în stare pură, fie diluate, fie sub formă de amestecuri. Prin urmare, aceste produse pot concura cu o gamă mai mult sau mai puțin largă de alte produse alcoolice cu utilizări mai limitate. Însă, cele trei proceduri în care este sesizată Curtea se caracterizează prin faptul că, în fiecare dintre acestea, intervin, pe lângă rachiuri bine definite, unul sau mai multe produse caracterizate cu o gamă mai largă de utilizări.

12 Din această analiză a pieței în sectorul rachiurilor rezultă o dublă concluzie. În primul rând, printre rachiuri, considerate ca un ansamblu global, există un număr nedeterminat de băuturi care trebuie clasificate ca „produse similare” în sensul articolului 95 alineatul (1), chiar dacă în anumite cazuri poate fi dificil de decis acest lucru, ținând seama de natura factorilor implicați de criteriile de diferențiere, precum gustul și obiceiurile de consum. În al doilea rând, chiar și în cazul în care nu este posibilă recunoașterea unui nivel suficient de similaritate între produsele în cauză, există, cu toate acestea, între toate tipurile de rachiuri, trăsături comune suficient de pronunțate pentru a admite existența, în toate cazurile, a unui raport de concurență, cel puțin parțial sau potențial. Rezultă că aplicarea articolului 95 alineatul (2) poate fi luată în considerare în cazul în care raportul de similaritate între tipurile specifice de rachiuri este în continuare îndoielnic sau contestat.

13 Reiese din cele prezentate anterior că articolul 95, considerat integral, se poate aplica fără deosebire tuturor produselor în cauză. Prin urmare, este suficient să se analizeze dacă aplicarea unui anumit sistem fiscal național este de natură discriminatorie sau, după caz, protectoare, și anume dacă există o diferență în ceea ce privește rata sau modalitățile de impozitare, și dacă această diferență poate favoriza o anumită producție națională. Pentru fiecare dintre acțiunile introduse de Comisie, raporturile economice între produsele în cauză și caracteristicile sistemelor fiscale care fac obiectul litigiilor trebuie examinate în acest cadru.

14 În cadrul diferitelor proceduri, părțile au invocat, în ceea ce privește distincția între mai multe categorii de produse alcoolice, anumite afirmații ale Curții în cadrul Hotărârii Hansen & Balle, menționată anterior, care a fost pronunțată într-un moment în care prezentele acțiuni erau pendinte. S-a făcut referire în special la un fragment din această hotărâre care menționează „că la stadiul actual al evoluției sale și în absența unei unificări sau armonizări a dispozițiilor relevante, dreptul comunitar nu interzice statelor membre acordarea de avantaje fiscale, sub formă de scutire sau reducere a drepturilor, pentru anumite tipuri de alcooluri sau anumite categorii de producători” și „că facilități fiscale de acest tip pot servi unor scopuri economice sau sociale legitime, precum utilizarea, prin distilare, a anumitor materii prime, menținerea producției de alcooluri specifice de înaltă calitate sau menținerea anumitor categorii de exploatații, precum distileriile agricole.”

15 Având în vedere că unele dintre guvernele statelor pârâte au invocat aceste afirmații în scopul de a justifica propriul sistem de impozitare, Curtea a interogată Comisia cu privire la compatibilitatea, cu dreptul comunitar, a diversificării ratelor de impozitare aplicate diferitelor categorii de băuturi alcoolice și la intenția sa în această privință, în perspectiva armonizării legislațiilor fiscale. După ce și-a reafirmat concepția cu privire la similaritatea tuturor tipurilor de rachiuri și intenția de a apăra introducerea, cel puțin în principiu, a unei rate unice de impozitare în cadrul viitoarelor regulamente comunitare, Comisia atrage atenția asupra faptului că problemele legate de utilizarea anumitor materii prime, de menținerea producțiilor de înaltă calitate și de structura economică a întreprinderilor de producție, la care s-a referit Curtea în cadrul hotărârii citate, pot fi soluționate prin intermediul ajutoarelor pentru producție sau al sistemelor de compensare între producători, ținând seama de diferența dintre costurile materiilor prime utilizate. Aceasta atrage atenția asupra faptului că, deja, acest obiectiv este realizat în cadrul organizării comune a pieței vitivinicole, în ceea ce privește rachiurile derivate din vin. Conform Comisiei, astfel de dispozitive ar putea salvarda șansele, pe piață, ale anumitor produse defavorizate de costurile de producție, fără să fie necesară folosirea, în acest scop, a procedurii variației ratelor de impozitare.

16 Ținând seama de aceste puncte de vedere, Curtea remarcă faptul că, în cazul în care a recunoscut în Hotărârea Hansen & Balle – ținând seama de stadiul de evoluție al dreptului comunitar – legitimitatea anumitor scutiri sau anumitor regularizări fiscale, aceasta se face cu condiția, pentru statele membre care se folosesc de aceste posibilități, de a extinde beneficiul acestora în mod nediscriminatoriu la produsele importate care se află în aceleași condiții. Trebuie subliniat faptul că legitimitatea acestor practici a fost recunoscută în special în scopul de a permite menținerea producțiilor sau întreprinderilor care, fără aceste beneficii fiscale speciale, nu mai pot fi rentabile, ca urmare a creșterii costurilor de producție. Din contră, considerațiile exprimate în hotărârea citată nu pot fi înțelese ca putând legitima diferențele fiscale cu caracter discriminatoriu sau protector.

Cu privire la obiectul și cadrul litigiului în cauză

17 Termenii în care Comisia a introdus acțiunea sa împotriva Republicii Franceze presupun anumite observații preliminare cu privire la obiectul litigiului. Întrucât, conform concluziilor cererii, Comisia solicită Curții să declare că Republica Franceză nu a îndeplinit obligațiile prevăzute la articolul 95 din Tratatul CEE „prin aplicarea unui regim de impozitare diferențiată în materie de rachiuri”, reiese chiar din formularea cererii și din evoluțiile ulterioare ale cauzei că acțiunea vizează, în realitate, numai anumite elemente ale legislației franceze în materie, și anume impozitarea diferențiată, pe de o parte, a rachiului de ienupăr și a altor băuturi alcoolice obținute prin distilarea cerealelor și, pe de altă parte, a rachiurilor din vin și fructe. Mai concret, Comisia se referă în special la diferența de impozitare a celor două produse tipice și bine cunoscute, whisky și coniac.

18 Guvernul francez a contestat acest mod de prezentare a problemei, întrucât categoriile de impuneri reținute de Comisie nu corespund nici terminologiei legislației, nici practicii fiscale franceze.

19 Această obiecție preliminară din partea guvernului francez este justificată. Prin urmare, trebuie reamintită formularea dispozițiilor invocate prin acțiunea Comisiei, și anume articolele 403 și 406 din Codul general al impozitelor, în vederea stabilirii obiectului litigiului în termenii adaptați la stadiul legislației franceze. Fiind supusă unor modificări anuale ca urmare a efectului

legilor financiare succesive, această legislație este citată în continuare la stadiul în care se găsea la data audierii Curții.

20 În temeiul articolului 403 din Codul general al impozitelor, toate tipurile de alcool fac obiectul unei „taxe pe consum”, a cărei valoare este stabilită pe hectolitrul de alcool pur. Valorile sunt determinate de același articol, întâi pentru anumite produse numite în mod expres (dintre care nici unul nu este în cauză în prezenta procedură), apoi pentru „toate celelalte produse”. Valoarea stabilită pentru această categorie globală este de 4 270 franci/hl.

21 În temeiul articolului 406 din același cod, anumite produse alcoolice fac, de asemenea, obiectul unei „taxe pe producție”, a cărei valoare pe hectolitrul de alcool pur este stabilită la următoarele valori:

— 2 110 franci „pentru băuturile alcoolice care provin din distilarea cerealelor și spirtoasele vândute sub aceeași denumire ca și aceste băuturi, cu excepția rachiurilor de ienupăr” și

— 710 franci „pentru toate celelalte băuturi pe bază de alcool care pot fi consumate ca aperitive, precum și ca aperitive pe bază de vin, vermut, vinuri licoroase și asimilate care nu au o denumire de origine controlată, vinuri dulci naturale supuse regimului fiscal al alcoolurilor și rachiurile de ienupăr”.

22 Din cele menționate anterior rezultă că, în cazul în care toate rachiurile, inclusiv rachiurile din vin și fructe fac obiectul, în mod uniform, aceleiași „taxe pe consum”, rachiurile de ienupăr și celelalte rachiuri din cereale fac, de asemenea, obiectul „taxei pe producție”.

23 Astfel, reiese că acțiunea Comisiei vizează numai trei tipuri de produse care, pentru a fi atât importante, cât și reprezentative, sunt departe de a epuiza întreaga gamă de produse alcoolice menționate de acest cod al impozitelor. În special, astfel cum a evidențiat guvernul francez, acțiunea nu include „spirtoasele cu anason”, al căror tratament fiscal este asimilat celui al băuturilor alcoolice care provin din distilarea cerealelor, nici categoria „aperitivelor”, supuse aceluiași regim ca și rachiurile de ienupăr.

24 Chiar dacă poate părea mai adecvată examinarea în ansamblu a regimului de impozitare a băuturilor alcoolice în Franța, în special pentru a putea aprecia dintr-o perspectivă generală chestiunea similarității diferitelor produse, nu se poate, cu toate acestea, contesta obiectivitatea prezentării de către Comisie a elementelor litigiului în ceea ce privește tratamentul fiscal aplicat celor trei categorii de produse pe care le-a adoptat, și anume, rachiurile din cereale, rachiurile de ienupăr și rachiurile din vin și fructe.

25 Rezultă că toate băuturile alcoolice vizate de Comisie sunt supuse în mod uniform aceleiași taxe pe consum, dar că rachiurile de ienupăr și celelalte băuturi alcoolice care provin din distilarea cerealelor sunt supuse, de asemenea, unei taxe pe producție care nu se aplică rachiurilor din vin și fructe. De asemenea, nu se contestă faptul că nu există nicio producție semnificativă de rachiuri de ienupăr și de alte rachiuri din cereale în Franța. Comisia consideră, în aceste condiții, că regimul de impozitare este contrar dispozițiilor de la articolul 95 în sensul că favorizează, din punct de vedere fiscal, anumite tipuri de rachiuri produse în Franța, în timp ce produse, similare sau concurente, importate din alte state membre fac obiectul unei impozitări suplimentare.

26 Guvernul francez evidențiază două categorii de argumente în apărarea sistemului fiscal criticat:

— în primul rând, acesta contestă similaritatea, în sensul articolului 95 alineatul (1), a produselor menționate de acțiune;

— în plus, acesta contestă existența, între aceste produse, a unui raport de concurență suficient de evident pentru a justifica aplicarea articolului 95 alineatul (2).

27 Conform avizului guvernului francez, clasificările stabilite de legislația și practica fiscală franceză sunt astfel justificate din perspectiva tratatului, iar stabilirea ratelor diferențiate de impozitare pentru diferitele categorii nu poate fi criticată din perspectiva cerințelor care decurg de la articolul 95.

Cu privire la aplicarea regimului fiscal contestat

28 În conformitate cu poziția reamintită anterior, Comisia consideră că toate rachiurile în cauză sunt produse „similare” în sensul articolului 95 alineatul (1). Modalitățile de impozitare aplicate în temeiul legislației fiscale franceze sunt astfel incompatibile cu norma nediscriminării de la primul paragraf al articolului 95. Comisia consideră că teza sa este sprijinită prin clasificarea vamală a produselor în cauză, care sunt reunite toate sub titlul „băuturi spirtoase”, la subpoziția 22.09 C din Tariful Vamal Comun și înglobate într-o definiție comună prin nota explicativă aferentă nomenclurii de la Bruxelles. De fapt, prin „rachiuri” aceasta desemnează produsele obținute „prin distilarea lichidelor fermentate natural precum vin, cidru etc., sau din fructe, drojdie, cereale și alte produse vegetale similare fermentate în prealabil”. În plus, Comisia reamintește expresiile prin care Curtea de Justiție, în Hotărârea sa Rewe, citată anterior, a definit noțiunea de similaritate.

29 Din punctul de vedere al articolului 95 alineatul (2), Comisia remarcă faptul că sistemul fiscal francez este adaptat astfel încât să dezavantajeze rachiurile din cereale care sunt, aproape exclusiv, importate din alte state membre, în timp ce producția națională a aceluiași produs este nesemnificativă. Dimpotrivă, principalul produs național, și anume rachiurile derivate din vin și fructe sunt favorizate în sensul că acestea nu fac obiectul plății „taxei pe producție”. Astfel, rezultă că acest sistem fiscal, chiar dacă similaritatea între, pe de o parte, rachiurile din vin și fructe și, pe de altă parte, rachiurile din cereale trebuie negată, este de natură să asigure în mod indirect un avantaj concurențial pentru producția națională.

30 În ceea ce îl privește, guvernul francez afirmă că în absența unei definiții a conceptului de similaritate în tratat și în așteptarea unei armonizări la nivel comunitar, competența de a stabili o clasificare fiscală aparține autorităților naționale, bineînțeles sub rezerva respectării obligațiilor care decurg de la articolul 95. Acesta consideră că efectele clasificării stabilite de legislația fiscală franceză sunt compatibile cu aceste cerințe.

31 În ceea ce privește indicațiile care pot fi deduse din Tariful Vamal Comun, guvernul francez atrage atenția asupra faptului că poziția tarifară 22.09 C presupune, la rândul său, subdiviziuni care au ca efect considerarea în mod diferit, pe de o parte, a unor produse precum gin sau whisky și, pe de altă parte, a „celorlalte” băuturi spirtoase, printre care rachiurile din vin și fructe. Clasificarea stabilită de Tariful Vamal Comun sprijină, mai degrabă, opinia conform căreia rachiurile nu sunt toate produse similare.

32 În ceea ce privește criteriile care pot fi folosite pentru clasificarea produselor, guvernul francez consideră că „aroma” distilatului – și anume un ansamblu de caracteristici organoleptice care combină gustul, aroma și mirosul – care, din punct de vedere al satisfacerii nevoilor consumatorului, reprezintă baza de clasificare a produselor care nu sunt nici similare, nici măcar substituibile sau concurente, în sensul articolului 95. Relevanța acestui criteriu a fost recunoscută în mod expres în Hotărârea Hauptzollamt Bielefeld împotriva König din 29 mai 1974 (cauza 185/73, Rec. 1974, p. 607), în care, pentru a diferenția, în cadrul Tarifului Vamal Comun, subpoziția 22.09 A (alcool etilic) în raport cu subpoziția 22.09 C V (alte băuturi spirtoase), Curtea a făcut referire la prezența, în băuturile spirtoase, „a unor principii aromatice sau proprietăți gustative tipice”.

33 Mai precis, guvernul pârât afirmă că legislația fiscală franceză se bazează pe distincția dintre, pe de o parte, băuturile „digestive”, și anume cele care sunt consumate după mese și care includ în special rachiuri din vin și fructe, precum coniac, armaniac și calvados și, pe de altă parte, băuturile „aperitive”, consumate înainte de masă și care includ în special alcoolurile pe bază de cereale, cel mai adesea consumate diluate cu apă, precum whisky, gin și alcooluri cu anason. În ceea ce privește această ultimă categorie de băuturi, guvernul subliniază că, deși este vorba de un produs tipic francez, acesta este supus „taxei pe producție”, la fel ca și rachiurile derivate din cereale, astfel încât nu putem vorbi, din acest punct de vedere, de un tratament discriminatoriu. În același context, guvernul francez atrage atenția și asupra criteriului de identificare, reprezentat, tot din punct de vedere fiscal, de denumirile de origine, de care Comisia nu a ținut seama în introducerea acțiunii sale.

34 În ceea ce privește aplicarea articolului 95 alineatul (2), guvernul francez susține că nu există niciun raport de concurență între produsele care fac parte din ambele categorii fiscale stabilite de legislația franceză, astfel încât nu poate exista, ca o consecință a unei diferențe de impozitare, un transfer de consum de la o categorie de alcool la alta. Adevăratul raport de concurență există între whisky și aperitivele cu anason, care intră de fapt sub incidența aceleiași categorii fiscale. De altfel, regimul contestat de Comisie nu a generat niciun efect protector, după cum rezultă, conform guvernului francez, din statistica comparată a consumului de coniac și de whisky în Franța, de unde rezultă că, dacă în cazul coniacului, pe o perioadă cuprinsă între 1963-1977, creșterea înregistrată de consumul acestuia a fost doar moderată (de la 33 361 hl la 44 745 hl), consumul de whisky a cunoscut, pe parcursul aceleiași perioade, o creștere spectaculoasă (de la 34 104 hl la 117 379 hl).

35 Argumentele deduse de părți din formularea subpoziției tarifare 22.09 C nu pot, în speță, oferi o indicație conclusivă. Este adevărat că această subpoziție reunește toate rachiurile în aceeași categorie generală, sub denumirea de „băuturi spirtoase”. La rândul său, aceasta presupune mai multe subdiviziuni (rom, gin, whisky, vodcă), cărora li se adaugă o categorie reziduală care include „celelalte” băuturi spirtoase. Aceste subdiviziuni, concepute în scopul comerțului exterior al Comunității, nu pot constitui, cu toate acestea, o clasificare corespunzătoare din punctul de vedere al aplicării, în speță, a articolului 95 din tratat, cu atât mai mult cu cât Codul general al impozitelor în Franța se bazează pe un sistem de clasificare complet diferit de cel al Tarifului Vamal Comun. În cele din urmă, niciun argument nu se poate baza pe hotărârea Curții în cauza Hauptzollamt Bielefeld împotriva König, dat fiind faptul că în această cauză era vorba de delimitarea globală a rachiurilor, reunite la subpoziția 22.09 C, de alcoolul etilic pur, care intră la subpoziția 22.09 A. Prin urmare, această hotărâre nu oferă nicio indicație cu privire la domeniul de aplicare a eventualelor clasificări în cadrul ansamblului de rachiuri.

36 Curtea nu consideră posibilă nici adoptarea, ca o clasificare relevantă, a distincției, preconizate de guvernul francez, între băuturi „aperitive” și băuturi „digestive”. Trebuie remarcat faptul că nici articolul 406 din Codul general al impozitelor nu clasifică rachiurile care provin din distilarea cerealelor ca „aperitive”, ci se limitează la juxtapunerea acestor două tipuri de băuturi în grupul produselor cărora li se aplică aceeași taxă pe producție. De fapt, distincția între băuturi aperitive și digestive nu ține seama de multiplele circumstanțe în care pot fi consumate produsele în cauză, înainte, în timpul sau după mese, sau chiar fără vreo legătură cu acestea; în plus, reiese că, în funcție de preferințele consumatorilor, aceeași băutură poate fi utilizată fără deosebire ca „aperitiv” sau „digestiv”. Prin urmare, nu este posibilă recunoașterea, în scopul aplicării articolului 95 din tratat, a unei valori obiective a distincției care stă la baza practicii fiscale franceze.

37 Aceeași observație se aplică criteriului de diferențiere bazat pe gustul diferitelor rachiuri, în scopul stabilirii proprietăților produselor în cauză pentru aplicarea legislației fiscale. Nu se pune problema negării realității și a nuanțelor gustului diferitelor produse alcoolice; cu toate acestea, este necesar să se rețină faptul că acest criteriu este prea variabil, în timp și spațiu, pentru a putea reprezenta, el însuși, o bază de diferențiere suficient de sigură, pentru definirea categoriilor fiscale care pot fi recunoscute în ansamblul Comunității. Același lucru este valabil și pentru obiceiurile de consum care, și ele, se modifică, de la regiune la regiune și chiar în funcție de mediile sociale, astfel încât acestea nu pot furniza criterii de diferențiere adaptate scopurilor articolului 95.

38 Clasificări bazate pe gustul produselor și pe obiceiurile de consum sunt cu atât mai dificil de stabilit cu cât este vorba de produse, precum whisky și rachiuri de ienupăr, care pot fi consumate, în cele mai variate circumstanțe, fie în stare pură, fie diluate, fie sub formă de amestecuri. Tocmai această flexibilitate în utilizare permite considerarea acestor băuturi ca fiind similare unui număr extrem de ridicat de alte băuturi alcoolice sau într-un raport de concurență, cel puțin parțială, cu acestea.

39 După considerarea tuturor acestor factori, Curtea consideră că nu este necesar, pentru soluționarea prezentului litigiu, să se pronunțe cu privire la problema de a ști dacă băuturile spirtoase în cauză sunt sau nu, total sau parțial, produse similare în sensul articolului 95 alineatul (1), în timp ce nu se poate nega, în mod rezonabil, că acestea se găsesc, fără excepție, într-un raport de concurență, cel puțin parțială, cu produsele naționale considerate de acțiune și că natura protectoare a sistemului fiscal francez, în sensul articolului 95 alineatul (2) nu poate fi negată.

40 Într-adevăr, astfel cum s-a indicat anterior, rachiurile din cereale, inclusiv rachiurile de ienupăr, ca și produse obținute prin distilare, au în comun, cu celelalte rachiuri, suficiente proprietăți pentru a constitui, cel puțin în anumite circumstanțe, o alternativă pentru consumator. Datorită caracteristicilor lor, rachiurile din cereale și rachiurile de ienupăr pot fi consumate în cele mai diferite împrejurări și în același timp pot concura cu băuturile calificate drept „aperitive” și „digestive”, conform practicii fiscale franceze, fiind folosite, în plus, în scopuri care nu intră în niciuna din aceste două categorii.

41 Acestea fiind raporturile de concurență și de substituție între băuturile în cauză, natura protectoare a sistemului fiscal criticat de Comisie reiese în mod clar. Într-adevăr, acesta se caracterizează prin faptul că o parte esențială a producției naționale, și anume rachiurile derivate din vin și fructe, este inclusă în categoria fiscală cea mai favorizată, în timp ce cel puțin două

tipuri de produse, care sunt, în majoritate, importate din alte state membre, fac obiectul, sub numele de „taxă pe producție”, unei impozitări mai mari. Cazul în care un alt produs național, alcoolul cu anason, este defavorizat în același mod, nu afectează natura protectoare a sistemului în ceea ce privește tratamentul fiscal aplicat rachiurilor din vin și fructe, nici existența unui raport de concurență, cel puțin parțială între acestea și produsele importate în cauză. Faptul că whisky-ul și-a putut extinde cota de piață, în ciuda dezavantajului fiscal la care este supus, nu dovedește absența unui efect protector.

42 Ca o concluzie a celor menționate anterior, este necesar să se constate faptul că sistemul de impozitare aplicat în Republica Franceză, astfel cum rezultă din dispozițiile Codului general al impozitelor, este incompatibil cu cerințele articolului 95 din tratat referitoare la impozitarea, pe de o parte, a rachiurilor de ienupăr și a celorlalte băuturi alcoolice obținute prin distilarea cerealelor și, pe de altă parte, a rachiurilor din vin și fructe.

Cu privire la cheltuielile de judecată

43 În temeiul articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată.

44 Întrucât pârâta a căzut pretenții, aceasta trebuie obligată la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

declară și hotărăște:

1) Prin aplicarea unei impozitări diferențiate în materie de rachiuri în ceea ce privește, pe de o parte, rachiurile de ienupăr și celelalte băuturi alcoolice obținute prin distilarea cerealelor și, pe de altă parte, rachiurile din vin și fructe, astfel cum rezultă din articolele 403 și 406 din Codul general al impozitelor, Republica Franceză nu și-a îndeplinit, în ceea ce privește produsele importate din alte state membre, obligațiile care îi revin în temeiul articolului 95 din Tratatul CEE;

2) Obligă Republica Franceză la plata cheltuielilor de judecată.

Kutscher	O'Keefe	Touffait	Mertens de Wilmars	Pescatore
Mackenzie Stuart		Bosco	Koopmans	Due

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 27 februarie 1980.

Grefier
A. Van Houtte

Președinte
H. Kutscher